

נפגשים בפרשה, התשע"א

פרשת בהעלותך

הרב אבנר ואלשיב רייכנר

השיעור נמסר בכל שבוע באתר מכון מאיר: meirTV.co.il. להערות/הארות: matan.ozana@gmail.com

א. הפרשה פותחת בהדלקת נרות המנורה. ברור שאין כאן ענין טכני של יצירת אור במקדש, מה אם כן הענין בהדלקת המנורה?

"ויאמר אלוהים יהי אור - ויהי אור". צריכים למלא את העולם בכל מיני אורות - אור של תורה, אור של מדע, אור של חכמה וכו'. זהו לא תפקיד שאפשר לתת לכל אחד, צריך להיות אדם צדיק וטהור כדי למלא את העולם באור, אחרת עלולים להגיע למצב בו קוראים לחושך אור, ולאור חושך. עבודת האור איננה מלאכה בעלמא, מופקדים עליה הכהנים - "כי מלאך ה' צבאות הוא".

ב. מסעו של העם מתחיל, ומשה מבקש מיתרו חותנו להשאר עם העם: "אל נא תעזוב אותנו... והיית לנו לעיניים". מדוע משה זקוק ליתרו?

"אור החיים" מצטט את דברי חז"ל בהקשר זה: "חכמה בגויים - תאמין, תורה בגויים - אל תאמין". מדובר בצורך בחכמת יתרו הכללית, הקשורה לארגון החברה, המסגרת החיצונית. אבל התוך, הפנים - זו תורה.

דבר זה מזכיר את נאומו המפורסם של הרב קוק בחניכת האוניברסיטה העברית בשנת תרפ"ה, שם אמר "דלת הכנסה, דלת הוצאה". כלומר, יש דברים שנוכל ללמוד ("להכניס") מן הגויים - כגון המדעים, ויש דברים שעלינו להוציא ולקחת משלנו - תורה, מוסר.

ג. בשעה שאנו מוציאים ספר תורה אנו אומרים את הפסוק הידוע: "ויהי בנסע הארון ויאמר משה: קומה ה' ופוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך". מה הענין באזכור המלחמה כאן?

לצערנו לאורך כל ההיסטוריה יש לנו אויבים. חלקם אויבים מלחמתיים, וחלקם אויבים רוחניים. החשוב לנו הוא לדעת שהם אויבים, ולא סתם אויבים - אויבי ה'. רש"י אומר על המילה "אויבך" - "אלו שונאי ישראל, שכל מי ששונא את ישראל, שונא את מי שאמר והיה העולם". גם היום, כשחזרנו לארץ והקמנו מדינה וצבא, יש לנו אויבים. וכל הלוחמים שלנו, בין אם יש להם כיפה ובין אם לא - הם לוחמי מלחמת ה' כנגד שונאיו.

ד. איך יתכן שהעם מתלונן בחטא קברות התאוה ומתאוה לבשר? הזכרון כל כך קצר?

ראשית, כולנו בני אדם ויש נפילות בחיים. שנית, מדובר באספסוף שחטא ולא בכל העם.

וכפי שאמרנו בפתיחת הספר: דור המדבר הוא הדור המייסד, בו עם ישראל נולד. ומה שאדם עושה בקטנותו משפיע על כל מהלך חייו. לכן, דור המדבר הוא בעצם אנחנו - בהתבוננות בו נוכל ללמוד גם לימינו כיצד להתמודד עם משברים דומים של נפילה לתאוות למשל.

ה. משה מגיב בצורה קצת שונה לחטא זה, ומבקש סיוע בהנהגת העם מהקב"ה. מדוע?

משה רבינו נושא את העם כולו על כתפיו, וזה דבר לא פשוט כלל. לכן הקב"ה מציע לו שבעים זקנים שיעמדו תחתיו. לא מדובר באותם שרי עשרות, מאות ואלפים המופיעים בעצת יתרו (רש"י עושה שם חשבון שמדובר בשישים ושמונה אלף שרים), אלא מדובר בשוטרים שהוכו במצרים על שלא רדו באחיהם כפי שהתבקשו. יוצא מכך, שאותם עשרות אלפי שרים תפקדו בשעת רגיעה, ואילו שבעים הזקנים היו מתאימים להנהיג את העם גם בשעות משבר, כפי שעשו במצרים.

הערה: רש"י מוסיף שהזקנים שעד כה ישבו עם העם חטאו בכך שנהגו קלות ראש בפני ה' במתן תורה (שנאמר: "ויחזו את האלוקים ויאכלו וישתרו") ומתו ב"אש תבערה", ולכן אך מתבקש בתזמון זה שמשא יבקש תחליף עבורם.

ו. אין בכך שמשא מבקש בשר עבור העם - מעין פרס לעם על חטאם?

לא, הלא מדובר בעונש לעם - שאכלו את אותו בשר עד ש"יצא מאפם" (האספסוף מת מיד, כפי שמסביר הרמב"ן, והיתר אכלו ממנו חודש ימים עד אשר קצו בו).

ובמילי דבדיחותא: פעם פרצה מחלוקת בעיירה מסוימת בנוגע איזה מבין שני רבנים למנות כרב העיירה. והרב חיים מבריסק היה אומר על כך שרק כששמע על כך הוא הבין מדוע הקב"ה ציווה על משה למנות שבעים זקנים כפתרון לבעית הבשר, כיוון שאם עיירה שלמה היתה כולה כמרקחה בשל מינוי רב אחד, על אחת כמה וכמה שהתגובה היתה דומה במינוי שבעים הזקנים, ואז בוודאי שכבר היו צריכים לשכוח מהבשר...

ז. מה בדיוק היה חטאם של המתאווים?

העם נתאוו לתאוה. לפעמים אדם קשה לו, או אפילו משעמם לו, והוא מחפש במה להתעסק, מחפש תאוה חדשה. וכך היה אצל אותו אספסוף.

ח. בסיום הפרשה מסופר על מרים שמצטרעת. מתוך סיפור זה אנו נחשפים למעלתו המיוחדת של משה רבינו. מה באמת מייחד את משה?

הרמב"ם אומר שמשא רבינו אינו נביא ככל הנביאים, הוא ברמה כזו שהוא נחשב נביא עבור הנביאים כפי שהם נביאים עבורנו. וכך נאמר בפסוק: "אם יהיה נביאכם ה'... לא כן עבדי משה". משה היה מתנבא בצורה ברורה: "פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידות" - לפרטי פרטים של מצוות והלכות, בעוד יתר הנביאים התנבאו רק בנושאים כלליים - עשיית צדק חברתי, חזרה בתשובה של העם וכו'.

ענין זה נאמר דווקא על רקע הבקשה של משה לסיוע בהנהגת העם, שלא נטעה לחשוב שמשא הוא כשאר המנהיגים והנביאים, משה הוא "איש האלוקים".

שבת שלום ומבורך